

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н.КАРАЗІНА

ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПРИКЛАДНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Взаємозв'язок психологічного благополуччя та соціальної адаптації
молоді в умовах війни»

Студента (ки) 2 курсу групи _ другого
(магістерського) рівня вищої освіти освітньо-
професійної програми «Психологія» за
спеціальністю 053 – ПСИХОЛОГІЯ

Язловецької О. І.

Керівник

проф. кафедри прикладної психології, канд. псих.
наук Павленко В. М.

Чотирьохрівнева шкала оцінювання _____

Кількість балів: ____

Члени комісії ____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

м. Харків – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	8
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ.....	
1.1. Загальна характеристика феномену соціальної адаптації	8
1.2. Поняття психологічного благополуччя у психологічній науці	15
1.3 Взаємозв'язок соціальної адаптації та психологічного благополуччя	18
РОЗДІЛ 2	29
МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ	
2.1. Огляд та обґрунтування вибору методик дослідження	29
2.2. Загальний опис методик дослідження	32
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ	39
3.1. Організація емпіричного дослідження	39
3.2. Аналіз емпіричного дослідження	41
3.3. Дослідження психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді в умовах війни	45
3.4. Дослідження взаємозв'язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді в умовах війни	48
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
АНОТАЦІЯ.....	
ДОДАТКИ.....	

Вступ

Постановка проблеми. У зв'язку зі складним сучасним періодом розвитку України, який супроводжується рядом проблем у політичній, економічній, соціальній сферах, багато людей стикаються з дезадаптацією, втратою життєвих орієнтирів, зневірою та песимізмом. Отже, виникає потреба в дослідженні особливостей процесів адаптації та соціалізації особистості, щоб розуміти, як вони пристосовуються до цих викликів.

Актуальність дослідження. Соціальна адаптація відображає взаємодію особистості з соціальним оточенням, проявляючи активне пристосування до умов та вимог соціуму. Цей процес можна також охарактеризувати як інтеграцію особи в суспільство, що відбувається через розвиток самосвідомості, прийняття рольової поведінки, формування здатності до самообслуговування та самоконтролю, а також встановлення належних взаємин зі своїм навколишнім оточенням. Війна має негативний вплив на психічне здоров'я та адекватний процес адаптації населення, особливо молодих людей, які є основною суспільною групою та ключовим ресурсом для будівництва майбутнього. Забезпечення їхнього психологічного благополуччя та успішної соціальної інтеграції є критично важливим для стабільного розвитку України та інших країн, що зазнають впливу військових конфліктів.

Дослідження взаємозв'язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді в умовах війни має суттєве значення для

нашого розуміння та підтримки молодих людей, які переживають воєнний конфлікт. Воно дозволить розуміти проблеми, з якими стикаються молоді люди під час військових конфліктів, і розробити ефективні стратегії психологічної підтримки та реабілітації, спрямовані на забезпечення ментального здоров'я молодих людей, що стикаються зі страхом, тривогою та травмами внаслідок військових конфліктів.

Різні аспекти проблеми становлення процесу соціальної адаптації вивчалися в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема К. Андросович, М. Блажківський, О. Безпалко, Ж. Піаже, Г. Ауберт, де автори піддають науковому аналізу відносини особистості зі соціальним середовищем. Розкриттям поняття концепції і моделі психологічного благополуччя у своїх роботах займалися Н. Бредберн, Е. Дінер, К. Ріфф, Р. Ріан, В. Гришко, Б. Пахоль, , С. Карсканова, М. Варій, Е. Дісі, К. Фредерік. Дослідженням взаємозв'язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації займалися О. Мельник, С. Лукомська, О. Котух, Губіна А., Кушнікова С., Загарійчук О.

Війна значно впливає на соціальне середовище та інфраструктуру, що може ускладнити соціальну адаптацію молодих людей. Дослідження взаємозв'язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді дозволить виявити закономірності впливу військових подій на можливості соціальної інтеграції молоді. Це може стосуватися таких аспектів, як отримання освіти, працевлаштування, доступ до соціальних послуг та інфраструктури. Враховуючи зростаючу важливість психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді під час воєнного конфлікту, дослідження на цю тему

також сприятиме усвідомленню суспільства про необхідність забезпечення належної підтримки та ресурсів для молоді, яка знаходиться в уразливому стані.

Очевидна актуальність, недостатня розробленість та перспективність дослідження даної проблеми зумовили вибір теми наших наукових пошуків.

Об'єкт дослідження – соціальна адаптація.

Предмет дослідження – взаємозв'язок психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді в умовах війни.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити взаємозв'язок психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді в умовах війни.

Відповідно до мети дослідження визначено наступні **завдання**:

1. Проаналізувати наукову літературу за темою: «Взаємозв'язок психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді в умовах війни» ;
2. Дослідити особливості психологічного благополуччя молоді в умовах війни;
3. Дослідити особливості соціальної адаптації молоді в умовах війни;
4. Проаналізувати взаємозв'язок психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді в умовах війни;

Концептуальною гіпотезою дослідження виступає припущення про те, що між такими показниками як рівень соціальної

адаптації особистості та рівень її психологічного благополуччя є певний взаємозв'язок.

Емпірична гіпотеза:

1. Чим вищий рівень психологічного благополуччя, тим вищий рівень соціальної адаптації;

Теоретико-методичною основою даного дослідження виступили положення про розуміння сутності процесу соціальної адаптації (К. Андросович, М. Блажківський, О. Безпалко, Ж. Піаже, Г. Ауберт), концепції дослідження феномену психологічного благополуччя (Н. Бредберн, Е. Дінер, К. Ріфф, Р. Ріан, В. Гришко, Б. Пахоль, , С. Карсканова, М. Варій, Е. Дісі, К. Фредерік, Гуляєва О.В., Поліванова О.Є., Павленко Г.В.), положення про основні закономірності взаємозв'язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді в умовах війни (О. Мельник, С. Лукомська, О. Котух, Губіна А., Кушнікова С., Загарійчук О.)

Методи дослідження: для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети нами використовувалися загальнонаукові методи теоретичного рівня (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення науково-теоретичних даних). Збір даних проводився за допомогою використання наступних психодіагностичних засобів: опитувальник «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф (адаптація Карсканова С.В.), методика дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерса - Р. Даймонда, опитувальник «Шкала соціального благополуччя» К. Кіз (адаптація Четверик-Бурчак А.Г.). Обробка результатів дослідження була проведена за допомогою

математико-статистичних методів (r – лінійної кореляції Пірсона для визначення наявності взаємозв'язку у досліджуваних змінних та t -критерій Стюдента для визначення характеру даного зв'язку). Також були застосовані методи обробки даних (якісний та кількісний аналіз даних). Узагальнення результатів дослідження здійснено, в свою чергу, з використанням інтерпретаційних методів (класифікація й узагальнення емпіричних даних)

Емпіричною базою дослідження виступала вибірка, до якої увійшли 60 молодих людей віком від 18-ти до 28-ти років, які перебували на території України до початку та у ході повномасштабних військових дій, а також ті, хто був вимушений іммігрувати закордон після початку повномасштабного військового конфлікту.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що отримані дані можуть бути використані фахівцями у рамках роботи з молоддю, що постраждала у наслідок війни, для розробки ефективних стратегій та програм, спрямованих на поліпшення їх психологічного благополуччя та соціальної адаптації, що допоможе створити більш стійке та резиліентне суспільство.

Новизна роботи визначається недостатньою опрацьованістю в соціально-психологічній літературі даного питання.

Структура роботи робота складається зі вступу, трьох розділів ,висновків до кожного розділу , загального висновку до теми, списку використаних джерел та додатків...

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ

1.1. Загальна характеристика феномену соціальної адаптації

У сучасному світі соціальна адаптація є одним із ключових аспектів функціонування індивіда у суспільстві. Цей феномен вивчається у багатьох наукових галузях, включаючи психологію, соціологію та соціальну педагогіку. Соціальна адаптація передбачає здатність особи успішно пристосовуватися до вимог, норм та цінностей соціального середовища, забезпечуючи свою ефективну взаємодію з навколишнім оточенням.

Зрозуміння феномену соціальної адаптації має велике значення для розуміння процесу індивідуального розвитку та формування взаємовідносин між людьми. Це особливо актуально у контексті війни, яка супроводжується значними змінами в соціальному середовищі та ставить перед молоддю нові виклики та перешкоди.

Термін «соціальна адаптація» має латинське походження та ототожнюється зі словом «пристосування». [10. с. 10]

Вперше термін «адаптація» було застосовано Г. Аубертом у 1865 році, в контексті фізіології для визначення пристосування органів чуття до мінливих умов навколишнього середовища. В біологічних підходах дане поняття доцільно використовувати як розуміння взаємодії системи «організм-середовище» коли виникають значні зміни середовища, що спонукають розбалансування та формування нових способів досягти найбільш ефективного функціонування.

У сьогоденні термін «адаптація» широко використовується не лише в рамках біологічної науки, а й у психологічній та багатьох інших.

Соціальна адаптація розпочинається з народження та супроводжує людину протягом всього її життя. Цей процес включає в себе отримання соціальних навичок і прийняття соціальних норм, розуміння та сприйняття соціальних правил, а також розвиток емоційного та когнітивного спілкування з іншими людьми . [4]

Важливо зазначити, що соціальна адаптація може відбуватися на різних рівнях, таких як сімейний, освітній, професійний, спільноти, або суспільний, і кожен з цих рівнів має свої власні особливості і очікування. Важливо зауважити, що цей процес є взаємним: не лише людина адаптується до оточення, але і саме оточення може змінюватися під впливом індивідуальних особливостей і взаємодії людей. [2, 4]

Процес соціальної адаптації відбувається на трьох рівнях:

1. Макросередовище – рівень адаптації людини до релігійного, фінансового та політичного розвитку суспільства;

2. Мікросередовище – адаптація особистості до рівня принципів та переконань групи;
3. Внутрішньоособистісний – адаптація відбувається у якості прагнення до внутрішнього балансу з своїми принципами, цілісності, та узгодженості з оцінкою оточуючих. [6]

Одним із вітчизняних дослідників є О. В. Безпалько, яка говорила, що соціальна адаптація - це коли людина навчається пристосовуватися до різних суспільних умов, будує відносини з іншими людьми, приєднується до соціальних груп, та приймає нові правила і цінності в новому оточенні. [11]

К. Андросович вивчав, як люди пристосовуються до соціального середовища. Він говорив, що соціальна адаптація - це коли людина активно намагається підлаштуватися під правила та норми групи, до якої вона належить, і робить це, приймаючи ці цілі і ролі. Результати цього процесу залежать від багатьох речей, таких як цілі та можливості, які є у соціальному середовищі. Важливо, щоб людина розуміла своє місце та зв'язки в цій групі. Ідентифікація грає важливу роль: неправильне розуміння своєї ролі може призвести до проблем, таких як відмова від спілкування з іншими чи психологічні проблеми.[2]

Дослідження процесу соціальної адаптації у психологічній науці набуло декілька напрямів.

У психоаналізі говорять, що соціальна адаптація - це складний процес, який виникає через взаємодію між внутрішніми конфліктами у людини і тим, що вимагається від неї соціальним оточенням. Психоаналітики дивляться на соціальну адаптацію як на те, як люди

пристосовуються до правил суспільства, але вони також приділяють увагу тому, як психічні процеси і внутрішні фактори можуть впливати на цей процес. [23]

Згідно психоаналітичної теорії, соціальна адаптація може ускладнюватися через психічні конфлікти та несвідомі процеси. Концепція Фрейда, яка включає поняття ід, его та суперего, розглядається у контексті соціальної адаптації. Наприклад, суперечності між бажанням миттєво задовольнити свої потреби та вимогою соціальних норм відкладати це, можуть впливати на ефективність процесу адаптації до суспільства. [50]

Ж. Піаже, швейцарський психолог і дослідник, докладав великої ваги соціальній адаптації як ключовому аспекту розвитку особистості. У відповідності до його теорії когнітивного розвитку, соціальна адаптація формується завдяки взаємодії між особистістю та навколишнім середовищем.

Піаже підкреслював, що соціальна адаптація є активним процесом, де особа взаємодіє з іншими людьми і дотримується соціальних норм. Він аналізував розвиток соціальної адаптації у дітей через різні стадії когнітивного розвитку, від першобіжного уявлення до більш розвинутої соціальної усвідомленості. [35]

Стадії когнітивного розвитку за Ж. Піаже зображені на рисунку наведеному у додатках. (див. рис. Д. А 1)

Згідно з підходом Піаже, соціальна адаптація ґрунтується на уявленні, що людина активно будує спеціальні моделі, які допомагають їй розуміти, як взаємодіяти з іншими людьми та як виконувати різні ролі в суспільстві. Цей процес потребує постійної взаємодії та

пристосування до різних ситуацій та вимог соціального оточення. Тобто, за поглядами Ж. Піаже, соціальна адаптація залежить від того, як людина розвиває свої розумові здібності та взаємодіє з соціальним оточенням. [35]

Окрім психоаналітичної та когнітивної концепцій також цікавим є погляд на сутність соціальної адаптації через призму системного підходу.

Системний підхід у психології розглядає соціальну адаптацію як процес взаємодії між людиною і її соціальним оточенням. Він підкреслює важливість розуміння людини як частини ширшої соціальної системи, в якій вона існує. Основна ідея полягає в тому, що адаптація людини залежить від її взаємодії з різними елементами системи, такими як сім'я, громада, робоче оточення та інші соціальні групи. [19]

За системним підходом, соціальна адаптація включає в себе ряд взаємодіючих факторів. Основні з них:

1. Індивідуальні характеристики: включає особистість, здібності, навички та ресурси людини, які можуть впливати на її здатність до адаптації в соціальному середовищі.
2. Взаємодія з системою: людина взаємодіє з різними соціальними системами, такими як сім'я, школа, робоче коло, спільнота і т. д. Ці системи мають свою структуру, ролі, норми та цінності. Успішна адаптація вимагає взаємодії з цими системами та відповідності їхнім вимогам.
3. Зміна в системі: системи також можуть зазнавати змін, що може вплинути на адаптацію людини. Наприклад, зміна у сімейному складі,

- переїзд у нову місцевість, зміна роботи або зміна в соціальних нормах можуть викликати потребу у переструктуруванні соціальних зв'язків та виробленні нових стратегій адаптації.
4. Зворотний зв'язок: взаємодія між людиною і системою є двосторонньою. Система може надавати зворотний зв'язок у вигляді повідомлень, оцінок або вимог щодо адаптації. Цей зворотний зв'язок може допомогти людині зрозуміти, наскільки ефективно вона адаптується і що їй потрібно змінити, щоб досягти кращої соціальної адаптації.
 5. Взаємодія між системами: системний підхід також враховує взаємодію між різними соціальними системами. Наприклад, успішна адаптація в одній системі (наприклад, робоче оточення) може залежати від того, наскільки добре підтримуються зв'язки з іншими системами (наприклад, сім'я, друзі).

Загалом, системний підхід у психології допомагає розуміти соціальну адаптацію як комплексний процес, що включає взаємодію між індивідом та його соціальним оточенням. Цей підхід наголошує на важливості розуміння структури та функціонування соціальних систем, а також на взаємодії між ними для досягнення успішної соціальної адаптації людини. [19]

Отже, аналізуючи надану вище інформацію можна зазначити, що соціальна адаптація є ключовим аспектом функціонування індивіда в суспільстві. Вона передбачає здатність особи успішно пристосовуватися до вимог, норм і цінностей соціального середовища. Соціальна адаптація відбувається на різних рівнях, включаючи сім'ю, школу, робочий колектив, спільноту та суспільство загалом. Це двосторонній процес, оскільки індивід не лише пристосовується до

середовища, але й саме середовище може змінюватися під впливом взаємодії людей. Дослідники розглядають соціальну адаптацію з різних поглядів, включаючи концепції пристосування до умов соціального середовища та психоаналітичні підходи, які враховують внутрішні конфлікти та зовнішні вимоги. Розуміння соціальної адаптації має важливе значення для процесу індивідуального розвитку та формування взаємовідносин між людьми, особливо в умовах мінливого соціального середовища, наприклад, під час війни.

1.2. Поняття психологічного благополуччя у психологічній науці

Психологічне благополуччя є важливим напрямом в сучасній психології, вивченням цього феномену займалися багато відомих зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як: Н. Бредберн, Е. Дінер, К.Ріфф, Р. Ріан, В. Гришко, Б. Пахоль, , С. Карсканова, М. Варій, Е. Дісі, К. Фредерік. За час досліджень розуміння феномену «психологічного благополуччя» набуло багато різних поглядів та концепцій.

У своїй роботі В. Гришко поділяє основні підходи до розуміння явища на чотири напрями: гедоністичний, евдемоністичний, психофізіологічний та пов'язаний з відчуттям задоволеності життям. [7]

Найбільш відомими представниками гедоністичного підходу є Н. Бредберн, який у 1969 році вперше застосовує поняття

«психологічне благополуччя» та Е. Дінер. В цих концепціях феномен описується як баланс між взаємодією полярних афектів – позитивним та негативним. Всі ситуації та події, що утворюються у повсякденні несуть певне задовільне чи незадовільне емоційне забарвлення, яке закріплюється у свідомості у вигляді афекту. Тобто, радісні та приємні події збільшують наповненість позитивного, а ті, що викликають неприємні переживання закріплюються як негативний. Показником психологічного благополуччя, у даних поглядах авторів, розуміється як різниця між цими афектами. [39, 49]

Як зазначає Б. Пахоль суб'єктивна картина сприйняття та оцінка реальності особистістю мала складну для описання структуру, а тому у різних галузях науки вчені почали використовувати схожі поняття, такі як : психологічне благополуччя, задоволеність життям, суб'єктивне благополуччя. [25]

Поняття «суб'єктивне благополуччя» у своїх працях вперше почав застосовувати Е. Дінер, він виділив основні компоненти, які у сукупності формують показник благополуччя, такі як : когнітивна оцінка задоволеності своїм життям (задоволеність) та емоційна оцінка (приємні та неприємні емоції). Автор зазначає, що людина при аналізі подій, що з нею відбуваються, частіше оперується термінами «добре/погано». Суб'єктивне благополуччя оцінює не тільки емоційні стани та переживання особистості, а й визначає рівень її задоволеності порівняно з іншими. Виходячи з цього, можна зазначити, що показником високого рівня суб'єктивного благополуччя є часте відчуття задоволеності та, в окремих випадках, переживання негативного досвіду. Е. Дінер виділяє дане поняття як складову психологічного благополуччя. [42]

Представником другого, евдемоністичного, підходу є концепція К.Ріфф, заснована на більш глибокому розумінні психологічного благополуччя ніж переважання певного афекту. Вона зазначає, що психологічне благополуччя визначається загалом на позитивних аспектах психіки та особистісного розвитку. К. Ріфф виділяє шість базових компонентів благополуччя:

- позитивне відношення до себе і свого минулого життя (самоприйняття);
- наявність цілей і занять, що додають життю сенс (цілі в житті —);
- здатність виконувати вимоги повсякденного життя (компетентність);
- відчуття безперервного розвитку і самореалізації (особистісне зростання — Personal Growth);
- відносини з іншими, пронизані турботою і довірою (позитивні відносини з іншими);
- здатність наслідувати власні переконання (автономність) (Цитата за С. В. Карсканова, 2011) [15]

Кожен з цих шести компонентів може бути вираженим у різній мірі. Визнаючи при цьому інтегральний показник психологічного благополуччя людини. [44]

Окрім цих двох напрямків, осмислення сутністю психологічного благополуччя займалися також Р. Райан, Е. Дісі та К. Фредерік, вони розглядали тематику через призму психофізіологічних чинників.

Згідно з психологами Р. Райаном та Е. Дісі, виникає концепція про існування генетичних чинників, які впливають на рівень психологічного благополуччя у різних людей. Вони висловлюють

припущення про те, що стан здоров'я може безпосередньо впливати на рівень щастя та загальне самопочуття особи. Також, Р.М. Райан та К. Фредерік роблять акцент на суб'єктивній оцінці життєздатності, яка може служити індикатором психологічного благополуччя та відзначають, що вона корелює не тільки з аспектами, які обговорюються в теоріях щодо благополуччя, такими як автономія і позитивні відносини, але й з фізичними симптомами. [38, 46]

У свою чергу, М. Варій розглядає психологічне благополуччя як частину того, як людина відчуває себе індивідуально, поруч з іншими аспектами, такими як соціальне, духовне, фізичне та матеріальне благополуччя. Він визначає психологічне благополуччя як психічний комфорт, гармонію в роботі розумових процесів і функцій, а також внутрішню рівновагу. Варій вважає, що психологічне благополуччя включає два ключових компоненти: [51]

1. Пізнавальний компонент, який виникає, коли у людини є ясне розуміння та усвідомлення непротиворіччя в її уявленні про світ і розуміння поточної життєвої ситуації.
2. Емоційний компонент, який виникає через почуття, пов'язані з досягненнями або невдачами у різних сферах життя.

Варій також зауважує, що, хоча психологічне благополуччя пов'язане з фізичним і психосоматичним здоров'ям, генетичними характеристиками, життєвими обставинами, віком, статтю, культурою та місцем проживання, важливо враховувати індивідуальну систему координат кожної людини, яка визначає її особисте сприйняття психологічного благополуччя, а не об'єктивну оцінку її стану. [51]

Отже, проаналізувавши наведені концепції щодо поняття психологічного благополуччя можна зазначити, що у поглядах авторів даний феномен виступає як суб'єктивна оцінка людиною самої себе та власного життя. В центрі уваги дослідників виявляються потреби та цінності, усвідомлення їх, своєї поведінки та результату діяльності щодо їх задоволення, що викликає певний стан (задоволеність, щастя, позитивні емоції) та характеризує себе як психологічне благополуччя.

1.3 Взаємозв'язок соціальної адаптації та психологічного благополуччя

Взаємозв'язок між соціальною адаптацією та психологічним благополуччям є важливою темою досліджень, особливо в умовах війни та конфліктів. Соціальна адаптація відображає здатність людини пристосовуватися до нових соціальних умов та успішно інтегруватися у соціальне середовище. Психологічне благополуччя, з свого боку, описує стан емоційного самопочуття, задоволення життям та загальний рівень благополуччя особи.

Як зазначає у свої роботі О. Котух несприятливі умови сьогодення, викликані військовим конфліктом на території країни, постійний стрес, відчуття небезпеки, тиск у інформаційному просторі, втрата житла чи фінансового забезпечення викликають порушення адаптації особистості та відчуття благополуччя. Автор зазначає, що подібні події мають руйнівний вплив на психологічні та когнітивні

процеси особистості. Через переживання частих травматичних подій особистість відчуває дезадаптацію, втрату ідентичності, порушення емоційного компоненту, що негативно впливає на стан психологічного благополуччя індивідуума. [17]

О. Котух виділяє, що параметром психічного здоров'я є психологічне благополуччя, яке виражається в суб'єктивному благополуччі та загальній задоволеності життям. У кожної особистості рівень відчуття психологічного благополуччя ґрунтується на індивідуальних внутрішніх та зовнішніх обставинах. Фізичне та психічне здоров'я спонукає успішному процесу та інтеграції особистості у нові обставини та, в свою черг, виступає базовим компонентом формування психологічного благополуччя. Тим самим об'єднуючи ці дві характеристики в взаємозалежний зв'язок. [17]

Цілісна особистість, що має психологічне благополуччя, володіє стабільним емоційним станом, впевненістю в собі, гармонійними взаєминами з іншими, а також відчуває задоволення від досягнень і реалізації своїх цілей. Вона має внутрішню опору, гнучкість та вміння адаптуватися до змін, що допомагає їй впоратися з труднощами та стримувати негативні впливи зовнішнього світу.[21]

Адаптивність особистості відіграє важливу роль у погляді на психологічне благополуччя як атрибут цілісної особистості. Адаптивність відноситься до здатності особистості ефективно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища і відповідати на них.

У контексті психологічного благополуччя, адаптивність означає здатність особистості пристосовуватися до нових ситуацій,

розв'язувати проблеми, ефективно взаємодіяти з іншими людьми та використовувати свої ресурси для досягнення мети. Здатна до пристосування особистість вміє аналізувати та оцінювати ситуації, знаходити рішення, набувати нові навички та адекватно реагувати на стресові події.[28]

Адаптивність сприяє психологічному благополуччю, оскільки дозволяє особистості ефективно впоратися з життєвими викликами та змінами, зберігати емоційну стабільність та підтримувати гармонійні взаємини з оточуючими.

Концепцію розуміння успішної адаптації як чинника психологічного благополуччя описали у своїй роботі Мельник О. та С. Лукомська. Вони припустилися думки, що основними корелятами адаптації виступають такі показники, як : суб'єктивне та психологічне благополуччя та задоволеність життям. У статті зазначено, що суб'єктивне благополуччя, в іншому вигляді відоме як щастя, є складним конструктом, що включає емоції, задоволеність життям та основні сфери задоволення. Це включає позитивні та негативні емоції, задоволеність життям і такі сфери, як робота, родина, здоров'я та фінанси. Дослідники також зауважують на емоційному благополуччі, але включаючи його в загальний контекст суб'єктивного благополуччя. Психологічне благополуччя, з іншого боку, охоплює аспекти самовизначення, відносин та особистісного росту і може бути сприйнятим індивідуально як важливий компонент позитивного функціонування та ставлення до власного життя. Таким чином, зважаючи на основні напрямки вивчення соціальної адаптації, що були наведені у попередньому пункті та даного аналізу

розуміння благополуччя, можна говорити, що результатом успішної адаптації є відчуття благополуччя та задоволеності життям. [22]

Проте, важливо зазначити, що адаптивність не означає безумовну пристосованість до будь-яких обставин. Вона передбачає здатність особистості зберігати свою індивідуальність, цінності та самоідентифікацію навіть у змінних умовах. Адаптивна особистість здатна зберігати внутрішню стійкість та цілісність, незалежно пасуючи до змін, а не втрачаючи свою унікальність та автентичність. [22]

Дана характеристика особистості у контексті психологічного благополуччя означає гнучкість та резилієнтність. Гнучкість - виявляється у здатності особистості адаптуватися до нових умов, мінливих вимог та викликів, шукаючи конструктивні шляхи впоратися з ними. Резилієнтність - вказує на здатність особистості підтримувати психологічну стійкість, відновлюватися після стресових ситуацій та змогу перебороти труднощі з мінімальним впливом на психічне благополуччя. [21]

Висока здатність до пристосування дозволяє особистості реагувати на життєві виклики, такі як воєнний конфлікт, здійснюючи пристосування до нових умов, мінливих ресурсів та обставин. Вона допомагає зберегти психологічне благополуччя, навіть у надзвичайних обставинах, забезпечуючи особистості внутрішню стабільність та спроможність знаходити сенс і задоволення навіть у складних ситуаціях.[16]

Соціальна адаптація також сприяє поступовому розвитку та самореалізації особистості. Здатність адаптуватися до нових вимог та оточуючого середовища дозволяє особистості набувати нові навички,

розширювати свої здібності та реалізовувати свій потенціал. Адаптивність виступає як важливий фактор, що сприяє особистісному росту, самовдосконаленню та досягненню внутрішньої гармонії.[16]

Тобто, спираючись на вище зазначену інформацію ми можемо зробити висновок про наявність взаємозв'язку між поняттями психологічного благополуччя та соціальної адаптації, який має інтегральний характер. Можна також припуститися думки, що високий рівень адаптивності особистості підкріплює стан психологічного благополуччя.

Взаємозв'язок між психологічним благополуччям та соціальною адаптацією є тісним і взаємозалежним. Психологічне благополуччя включає емоційний стан, самопочуття та загальний рівень задоволення життям, тоді як соціальна адаптація передбачає успішну інтеграцію людини у соціальне середовище.

Як зазначали Губіна А., Кушнікова С., Загарійчук О. Соціально-психологічна адаптація особистості - це складний процес, який впливає на взаємодію особистості зі своїм соціальним оточенням та допомагає їй організовувати себе в різних соціальних ситуаціях. Цей парамент визначає, наскільки ефективно особистість може використовувати свої ресурси, такі як інтелект, мораль, емоції і інше, в різних важливих життєвих сферах. Рівень соціально-психологічної адаптації також пов'язаний із психічним здоров'ям особистості та враховує різні біологічні та соціально-економічні фактори, які впливають на її психічне благополуччя. Одним з важливих наслідків успішної адаптації є здатність особистості до досягнення автономії, коли вона може самостійно адаптуватися до соціального середовища і відчувати більшу незалежність від нього. Такий процес надає можливість більш

ефективно задовольняти власні потреби та очікування соціальних груп і сприяє самореалізації особистості. [8]

Коли людина має стійке психологічне благополуччя, вона зазвичай виявляє більшу здатність до адаптації до нових соціальних умов, включаючи сімейні, професійні та громадські ситуації. Впевненість у собі, позитивний настрій та емоційна стійкість сприяють побудові успішних відносин з оточуючими людьми, формуванню підтримуючих соціальних мереж та впровадженню змін у житті. [25]

З іншого боку, задоволена соціальна адаптація, де людина успішно впоралася зі своїми соціальними ролями та вимогами середовища, може позитивно впливати на її психологічне благополуччя. Відчуття належності до спільноти, задоволення від роботи та успіхів у взаємодії з іншими людьми сприяють формуванню позитивного самовизначення, самооцінки та загального самопочуття.[25]

Цей взаємозв'язок особливо важливий у ситуаціях війни, кризи та конфліктів, коли люди стикаються з великими стресовими навантаженнями та травмами. Відновлення психологічного благополуччя після війни сприяє кращій соціальній адаптації, а успішна соціальна адаптація може безпосередньо впливати на поліпшення психологічного благополуччя. Людина, яка знаходиться в стабільному соціальному середовищі, де вона має підтримку, можливості для самореалізації та розвитку, зазвичай відчуває більшу внутрішню гармонію, позитивні емоції та задоволення життям.[37]

Окрім того, взаємозв'язок психологічного благополуччя та соціальної адаптації може мати важливі наслідки для загального

благополуччя суспільства. Якщо багато людей переживають психологічні проблеми та мають незадовільну соціальну адаптацію, це може впливати на соціальну стабільність, зростання конфліктів та негативно впливати на якість життя загалом. Зацікавленість суспільства у створенні умов для підтримки психологічного благополуччя та соціальної адаптації може привести до зміцнення соціального капіталу, покращення взаємин та сприяти побудові гармонійного суспільства. [41]

В умовах війни, суспільство стикається зі значними викликами, які впливають на соціальну адаптацію та психологічне благополуччя людей. Соціальна адаптація визначається як процес зміни взаємодії людини з соціальним середовищем з метою успішного функціонування в ньому. У контексті війни, цей процес набуває особливої складності, оскільки військовий конфлікт супроводжується небезпекою для життя, втратою близьких, руйнуванням інфраструктури та зміною соціальних структур. [1]

Психологічне благополуччя, у свою чергу, охоплює почуття задоволення, стабільності та психічного комфорту людини. В умовах війни, психологічне благополуччя піддається серйозним випробуванням через постійний стрес, тривогу, тривалу напругу та емоційну напруженість.

Взаємозв'язок між соціальною адаптацією та психологічним благополуччям в умовах війни є взаємозалежним. Незадовільна соціальна адаптація може призводити до психологічних проблем, таких як почуття відчуженості, безнадійності та депресії. З іншого боку, незадовільне психологічне благополуччя може ускладнювати процес

соціальної адаптації, знижуючи мотивацію та здатність особи пристосуватися до нових умов. [13]

Врахування взаємозв'язку між соціальною адаптацією та психологічним благополуччям є важливим аспектом розробки програм та підходів до підтримки та реабілітації людей, які пережили воєнні конфлікти. Напрацювання таких стратегій може сприяти поліпшенню як соціального, так і психологічного стану людей, допомагаючи їм успішно впоратися з викликами, що ставляться перед ними.

Одним із аспектів є створення безпечного та сприйнятливого соціального середовища, яке сприяє соціальній адаптації. Це може включати в себе забезпечення доступу до освіти, професійної підготовки та можливостей зайнятості, а також підтримку соціальної інтеграції через розвиток соціальних мереж та спільнот. [13, 32]

Одночасно, забезпечення психологічного благополуччя вимагає впровадження психологічної підтримки, включаючи консультування, терапію та групову підтримку. Розвиток навичок стресового управління, психологічна підготовка до змін, а також підтримка у відновленні після травматичних подій можуть допомогти покращити психологічний стан людей і сприяти їхній соціальній адаптації. [45, 34]

Отже, відходячи від зазначеної вище інформації, ми можемо говорити про наявність тісного зв'язку між такими важливими феноменами, як «соціальна адаптація» та «психологічне благополуччя». Проаналізувавши роботи зарубіжних та вітчизняних вчених ми дійшли до висновку, що соціальна адаптація відіграє важливу роль у досягненні психологічного благополуччя. Вона забезпечує особистості соціальну підтримку, належність та взаємодію

з оточуючими людьми, що сприяє підвищенню самооцінки та зменшенню відчуття самотності. Крім того, соціальна адаптація дозволяє особистості відігравати різні ролі в суспільстві, що сприяє формуванню ідентичності та задоволенню потреб у самореалізації. Важливість соціальної адаптації полягає в її впливі на побудову здорових соціальних зв'язків, розвиток соціальних навичок та створення позитивного емоційного клімату, що сприяє загальному благополуччю та якості життя.

Висновки до першого розділу :

В результаті теоретичного аналізу, представленого в розділі, можемо

зробити наступні висновки:

1. Соціальна адаптація є одним із ключових аспектів функціонування індивіда у суспільстві. Соціальна адаптація - як здатність особи успішно пристосовуватися до вимог, норм та цінностей соціального середовища, забезпечуючи свою ефективну взаємодію з навколишнім оточенням. Соціальна адаптація може відбуватися на різних рівнях - в сім'ї, школі, робочому колективі, спільноті або суспільстві в цілому. Кожне середовище має свої унікальні соціальні норми, очікування і цінності, до яких людина повинна пристосовуватися. Дослідники розглядають соціальну адаптацію з різних поглядів, включаючи концепції пристосування до умов соціального середовища, психоаналітичні

підходи, які враховують внутрішні конфлікти та зовнішні вимоги та системний підхід, що вбачає особистість як ширшу частину соціальної системи. Прихильники кожного підходу збігаються з думкою, що процес соціальної адаптації передбачає успішну інтеграцію особистості у її навколишнє соціальне середовище з можливістю ефективної взаємодії.

2. У дослідженні поняття «психологічного благополуччя» у сучасній психологічній парадигмі вдалося дослідити, що даний феномен трактують як певний баланс, що виявляється при постійній взаємодії позитивного та негативного спектру. Основний зміст поняття виступає у тому, що особистість сама оцінює задоволеність своїм життям, а також наявне у неї емоційне самосприйняття. В центрі уваги при дослідженні феномену психологічного благополуччя виступають потреби та цінності особистості, їх усвідомлення нею, та результати діяльності щодо їх задоволення, які викликають певний емоційний стан.

3. Виходячи з проаналізованої інформації у підрозділі 1.3, можна зазначити, що між феноменами соціальної адаптації та психологічного благополуччя існує певний взаємозв'язок. Виявлено, що соціальна адаптація є важливим фактором, який впливає на психологічне благополуччя особистості під час воєнного конфлікту. Зазначено, що соціальна адаптація передбачає вміння змінюватись, пристосовуватись та функціонувати ефективно в нових умовах. Це включає такі аспекти, як соціальна взаємодія, здатність до сприйняття та розуміння культурних норм і цінностей, адаптація до соціальних ролей та оточення. Адаптивність відіграє важливу роль у досягненні психологічного благополуччя, оскільки допомагає особистості пристосовуватися до нових умов і викликів, знаходити конструктивні шляхи вирішення проблем та досягати гармонії і задоволення. Адаптивність особистості включає гнучкість у мисленні, здатність до адекватної оцінки ситуацій,

уміння адаптуватися до змін, пошук нових ресурсів та стратегій, а також відкритість до навчання та розвитку. Залежно від умов воєнного конфлікту, рівня стресу, наявності підтримки та інших факторів, рівень адаптивності особистості може варіювати. Важливо, щоб особистість мала можливість виявляти свою адаптивність, розвивати стратегії саморегуляції, шукати підтримку у соціальному оточенні та використовувати свої ресурси для подолання викликів воєнного середовища. Таким чином, адаптивність особистості відіграє ключову роль у забезпеченні психологічного благополуччя в умовах війни. Вона допомагає особистості зберігати стабільність, пристосовуватися до змін, знаходити внутрішні резерви для протистояння стресу та негативним впливам, а також знаходити сенс і задоволення у власному житті, навіть в складних умовах воєнного конфлікту.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ

2.1. Огляд та обґрунтування вибору методик дослідження

Дослідження в галузі психології є невід'ємною складовою розвитку цієї науки, а також важливим інструментом для вивчення людського розуму, поведінки та психологічних процесів. Огляд та обґрунтування вибору методик дослідження є критичним аспектом наукової роботи, оскільки правильний вибір методології визначає точність та об'єктивність отриманих результатів.

Загальні вимоги щодо проведення психологічного дослідження включають у себе необхідність планування дослідження на початковому етапі, включаючи вибір методів і їх перевірку. Крім того, важливо враховувати різні фактори, що впливають на процес та результати дослідження. Треба також визначити місце проведення дослідження та вибрати відповідне обладнання, враховуючи цілі дослідження, його хід та можливості для обробки та аналізу отриманих результатів. [38]

Проаналізувавши роботи за нашою тематикою відомих зарубіжних та вітчизняних вчених, можна зробити висновок, що за час дослідження феномену психологічного благополуччя утворилося достатньо напрямів та підходів до його розуміння. В минулому розділі було приділено увагу двом основним підходам : гедоністичному та евдемоністичному.

У першому розділі ми наголосили, що вивчення тематики психологічного благополуччя має початок ще з робіт Н. Бредберн та Е. Дінера, які розглядали феномен психологічного благополуччя через призму гедоністичного підходу. Їх парадигма базується на уявленні благополуччя як досягнення відчуття задоволеності та уникненні негативних емоцій, тобто перевагу позитивного афекту. [49]

Представником іншого (евдемоністичного) підходу є загальновідома концепція розуміння психологічного благополуччя К. Ріфф. Ця концепція психологічного благополуччя, розширює традиційне уявлення про психічне здоров'я. Згідно з нею, психологічне благополуччя включає два ключових компоненти:

Перший компонент - це емоційне благополуччя, яке охоплює позитивні емоції, задоволеність життям і собою, радість, спокій тощо. Це відображає стан емоційного комфорту та гармонії, де людина відчуває радість і може впоратися зі стресами та негативними емоціями.

Другий компонент - психологічне функціонування, що включає різні аспекти особистісного розвитку і функціонування. Сюди входить самооцінка, навички, здатність до самореалізації, розумова гнучкість та інші позитивні психологічні якості. Люди з високим рівнем психологічного функціонування здатні до постійного розвитку, навчання та досягнень.

Концепція К.Ріфф відображає глибше розуміння психічного здоров'я, заохочуючи не лише уникати патологічних станів, а й акцентуючи на позитивних аспектах психіки та особистісного розвитку. [47]

В основі даної моделі виступає твердження, що психологічне благополуччя – це не лише переважання певних афектів, а й загалом позитивне функціонування психіки й особистості. На основі цих тлумачень К. Ріфф запропонувала модель психологічного благополуччя, в неї увійшли шість компонентів, таких як : особистісне зростання, цілі в житті, управління середовищем, автономія, позитивні відносини з тими, що оточують, самоприйняття. Даний погляд є для нас найбільш концептуальним та об’єктивним щодо дослідження питання психологічного благополуччя.

Виходячи з того, що емпіричне дослідження в нашій роботі базується на дослідженні взаємозв’язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації, також варто зупинити увагу і на другому феномені – соціальна адаптація.

Після аналізу літературних джерел відзначається наявність значної кількості психодіагностичних інструментів, які використовуються для вивчення різних аспектів адаптації. Усі ці інструменти можна класифікувати відповідно до їх призначення на дві основні категорії [47]:

1. Перша категорія включає методики, призначені для дослідження процесу адаптації.
2. Друга категорія включає методики, які спочатку створювалися для дослідження інших психологічних явищ чи процесів, але можуть бути застосовані для аналізу окремих аспектів адаптації.

До другої категорії має відношення методика Р. Роджерса та Р.Даймонда, яка є найбільш поширеним психодіагностичним інструментом для дослідження показників адаптивності особистості. Концепція Р. Роджерса

стосовно розуміння соціальної адаптації базується на глибокому розумінні людської сутності та основних потребах особистості. [44]

Вчений зазначав, що процес соціальної адаптації починається з узгодженості власних цінностей, переконань, дій особистості та розумінні власного внутрішнього простору. Автор характеризує цей феномен, як «конгруентність», коли людина відкрито виражає свої істинні потреби та почуття, що сприяє її соціальній адаптації.

Також, важливими компонентами є позитивне сприйняття оточуючим світом, самореалізація та саморозвиток особистості. Людина, як істота соціальна, прагне бути прийнятою та зрозумілою суспільством для комфортного співіснування в одному середовищі, а також має внутрішнє прагнення до задоволення власних потреб та реалізації потенціалу. Коли особистість має підтримку оточення, може займатися саморозвитком і діяти відповідно до своїх інтересів, це сприяє успішній соціальній адаптації. [29]

Проаналізувавши наукові роботи видатних вчених (К.Ріфф, Е.Дінер, Н. Бредбрі, Р.Роджерс) стосовно основних напрямів та концепцій досліджуваної тематики, для діагностики взаємозв'язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації пропонуються наступні методики: опитувальник «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф (адаптація Карсканова С.В.), методика дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерса - Р. Даймонда, опитувальник «Шкала соціального благополуччя» К. Кіз (адаптація Четверик-Бурчак А.Г.).

Перейдемо до більш детального розгляду цих методик.

2.2. Загальний опис методик дослідження

1) Опитувальник «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф (за Карскановою С.В.)

Мета – дослідити рівень психологічного благополуччя особистості за показниками 6-ти шкал.

Процедура. Методика «Шкали психологічного благополуччя» дає можливість емпіричного дослідження основних положень теорії К. Ріфф про розуміння психологічного благополуччя особистості. Опитувальник має декілька варіантів затвердження, найбільш широко використовуваний з них той, що містить в собі 84 твердження, на базі якого і проходила адаптація. Це обґрунтовано тим, що дана версія найчастіше валідизувалася зарубіжними вченими. [15]

У роботі використана україномовна версія опитувальника Карсканової С.В. (Додаток Б), за основу якого була взята 84-пунктна шкала, перекладена Д.Кемпбелом. Даний варіант опитувальника був опробований на виборці з 35-ти осіб віком від 32 до 60 років, з вищою або середньою спеціальною освітою та середнім стажем роботи – 21,7 років. Респондентами виступили методисти Миколаївського наукового-методичного центру, практикуючі психологи, вихователі навчальних закладів. Дослідження мало такі характеристики [15] :

1. Перевірка на валідність відбувалася на основі двох видів валідності: конструктивний та критеріальний;
2. Всі залучені до дослідження респонденти були реалізовані у власних сферах діяльності, мали закінчену фахову освіту та вже отриманий досвід роботи.

Дана методика складається з 84 тверджень, вимірює основні компоненти, що входять до структури психологічного благополуччя за допомогою 6 шкал:

1. «Позитивні відносини з тими, що оточують» - наявність близьких стосунків, емпатичність особистості, прагнення до турботи над оточуючими, здатність до любові та близькості;
2. «Автономія» - вміння відстоювати свої прагнення у власних думках та вчинках незважаючи на соціальний тиск, підтримувати незалежність;
3. «Управління середовищем» - уміння створювати умови задовільняючі власні потреби і переконання, відчувати внутрішню впевненість та компетентність;
4. «Особистісне зростання» - вміння відчувати власний саморозвиток та самовдосконалення переважно з минулим, прагнення до розкриття внутрішнього потенціалу.
5. «Цілі у житті» - здатність будувати цілі у житті та бути самосвідомим, осмислювати власне життя та наявні принципи і переконання.
6. «Самоприйняття» - підтримувати позитивне ставлення до самого себе та вміння приймати як хороші, так і погані якості.

За інструкцією респондент має висловити згоду, чи незгоду з кожним твердженням за 6-ти бальною шкалою. Де 1 – повністю не згоден, а 6- повністю згоден, інші чотири варіанти проміжні між цими полярними.

Обробка результатів відбувається способом підрахунку балів за ключем (Додаток Б), твердження розподіляються за шкалами відповідно до змісту ключа.

Інтерпретація. Кожному твердженню надається бальна оцінка, залежно від числового значення в бланку відповідей, деякі з них мають

обернене значення, що демонструється у Додатку А. Далі бали підраховуються за шкалами, згідно з якими проводиться розгорнута інтерпретація. [15]

2) Опитувальник «Шкала соціального благополуччя» К. Кіз (адаптація Четверик-Бурчак А.Г.)

Опитувальник «Шкала соціального благополуччя» у адаптації Четверик-Бурчак А.Г. (Додаток Б) був заснований на концепції К. Кіз розуміння феномену соціального благополуччя. К. Кіз у своїх поглядах стверджує, що існування особистості охоплює не тільки внутрішньоособистісний або соціальний компонент, а формується у вигляді їх поєднання. Оскільки людина постійно функціонує в середині соціальних конструктів, то зосередження уваги саме на соціальному благополуччі є невід'ємною умовою успішного дослідження психологічного благополуччя особистості.

Дана методика є інструментом діагностування притаманного індивідууму рівня соціального благополуччя. [34]

Опитувальник має 15 тверджень, зміст яких пов'язаний з певними аспектами та способами взаємодії особистості з оточуючим суспільством. Ці твердження інтегруються у 5 компонентів [34]:

1. Соціальне прийняття – ґрунтується на позитивному ставленні індивіда до навколишнього середовища, визнання того, що оточуючі можуть проявляти турботу та доброту;
2. Соціальна актуалізація – впевненість у активному розвитку суспільства, відчуття його потенціалу та здатність відчувати себе частиною соціального конструкту;

3. Узгодженість з суспільством – вміння критично оцінювати суспільство у якому перебуваєш, не будувати уявних ілюзій, що світ ідеальний, сприймати його якості, процеси та компоненти такими, які вони є;
4. Соціальний внесок – вміння оцінювати свій внесок у суспільство, коли людина вважає себе функціонуючою частиною громади;
5. Соціальна інтеграція – відчуття власної приналежності до соціальної групи.

У ході проведення методики респондент має виявити відповідність кожного твердження до своєї особи та оцінити її за шкалою, де 1 – абсолютно згоден, 2 - згоден, 3 - скоріше згоден, 4 - важко відповісти, 5 – скоріше не згоден, 6 – незгоден, 7 – абсолютно незгоден.

Оцінка результатів відбувається шляхом сумування балів за шкалою відповідності числовим значенням у бланку, зазначені у ключі (Додаток А) – у зворотному варіанті. Загальний показник соціального благополуччя визначається сумою балів за всіма субшкалами. [34]

3. Методика дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерса - Р. Даймонда.

Опитувальник був створений в 1954 р. К. Роджерсом та Р. Даймондом та використовується для дослідження соціально-психологічної адаптації. Він вміщує 101 твердження, які, за інструкцією, респондент має оцінити за 7-бальною шкалою виходячи з відповідності пунктів з уявленням особистості про себе. Методика досліджує такі інтегральні показники : самоприйняття, адаптація, прийняття інших, емоційна комфортність, інтернальність, прагнення до домінування. [17]

Показники є полярними між собою у позитивному та негативному полюсах. Показник адаптивності є інтегральним результатом, який відображає, як людина сприймає та взаємодіє з соціальним оточенням. Цей показник відображає баланс між задоволенням та комфортом в житті. Адаптивна особа дивиться на соціальні норми та правила критично, високо цінує не лише свою особистість, а й інших, завжди прагне до самовдосконалення та ніколи не припиняє особистісного розвитку. Вона визнає свої сильні сторони та досягає своїх цілей, є ініціативною та завжди налаштована оптимістично.

З іншого боку, показник дезадаптивності вказує на негативний бік інтегральної оцінки адаптації, свідчаючи про дисгармонію в сфері соціальних відносин особи. Дезадаптивна людина, як правило, настроєна песимістично, пасивна та часто неспроможна подолати труднощі. Вона може відчувати постійне незадоволення як собою, так і оточуючими. Дезадаптивність супроводжується депресивними та дисфоричними рисами.[17]

Висновки до другого розділу:

У ході другого розділу, ми здійснили огляд та обґрунтування вибіру психодіагностичного інструментарію для нашого дослідження, яким є опитувальник «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф (адаптація Карсканова С.В.), методика дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерса - Р. Даймонда, опитувальник «Шкала соціального благополуччя» К. Кіз (адаптація Четверик-Бурчак

А.Г.).. Наш вибір базується на докладному аналізі робіт видатних вчених у галузі психології, таких як К. Ріфф, Е. Дінер, Н. Бредбрі, та Р. Роджерс.

Згідно з роботами цих вчених, психологічне благополуччя є ключовим аспектом психічного здоров'я та якості життя. Концепція К. Ріфф зокрема дозволяє розширити уявлення про психологічне благополуччя, враховуючи не лише емоційний аспект, але й психологічне функціонування особистості. Її модель психологічного благополуччя включає розгорнуту характеристику основних компонентів психологічного благополуччя. Ця концепція стала для нас найбільш концептуальною та об'єктивною для вивчення психологічного благополуччя.

До того ж, наше дослідження базується на аналізі взаємозв'язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації. Для вимірювання цих понять ми обрали опитувальник, який є адаптованим і відповідає сучасним стандартам дослідження психологічного благополуччя.

Таким чином, обґрунтування вибору цього психодіагностичного інструментарію дозволяє нам провести наше дослідження з максимальною науковою точністю та об'єктивністю, враховуючи досягнення сучасної психології та дослідницький підхід видатних вчених у цій галузі.

РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ

3.1. Організація емпіричного дослідження

На основі вивчених нами джерел, ми зробили висновок, що достатня кількість факторів та характеристик вказують на пов'язаність один з одним психологічного благополуччя та соціальної адаптації. У даному розділі буде розкрито спробу емпіричним шляхом перевірити наявність таких факторів та специфіку їх зв'язку у досліджуваних феноменів.

Метою дослідження є визначення параметрів соціальної адаптації та психологічного благополуччя особистості, а також характеру і закономірностей їхнього взаємозв'язку.

У процесі роботи нами було висунуто наступну **концептуальну гіпотезу**: між такими показниками як рівень соціальної адаптації особистості та рівень її психологічного благополуччя є певний взаємозв'язок.

Емпірична гіпотеза:

1. Чим вищий рівень психологічного благополуччя, тим вищий рівень соціальної адаптації;

Дані припущення ґрунтуються на теоретичному аналізі основних характеристик феномену соціальної адаптації, основних положень концепцій дослідження поняття психологічного благополуччя,

факторів взаємозв'язку соціальної адаптації з психологічним благополуччям.

Отже, наше дослідження має на меті з'ясувати наявність зв'язку між рівнем соціальної адаптації особистості з рівнем її психологічного благополуччя та виявити основні закономірності даного зв'язку. Виходячи з гіпотези дослідження, а саме – рівень соціальної адаптації особистості виступає у корелюючій залежності з рівнем її психологічного благополуччя, нами було обрано методики, які дозволяють виявити загальний рівень соціальної адаптації та її компонентів, виявити на якому рівні психологічного благополуччя знаходиться особистість та визначити показник її соціальної інтеграції у суспільстві.

Емпіричне дослідження взаємозв'язку соціальної адаптації з рівнем психологічного благополуччя проводилося на базі вибірки, до якої увійшли 60 молодих людей віком від 18-ти до 28-ти років, які перебували на території України до початку та у ході повномасштабного військових дій, а також ті, хто був вимушений іммігрувати закордон після початку повномасштабного військового конфлікту.

Такий підхід дозволяє врахувати різноманітні аспекти впливу війни на молодь та провести глибоке дослідження впливу воєнного конфлікту на їхнє психологічне здоров'я та соціальну адаптацію, особливості територіальної прив'язки та вплив переселення на їхнє життя.

У відповідності до мети були поставлені наступні **задачі емпіричного дослідження:**

- добір методик із метою перевірки гіпотези;

- якісний та кількісний аналіз отриманих даних емпіричного дослідження;
- обговорення отриманих результатів і висновки за підсумками дослідження;
- Визначення подальших перспектив дослідження.

Дослідження проводилося за допомогою наступних методик: опитувальник «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф (адаптація Карсканова С.В.), методика дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерса - Р. Даймонда, опитувальник «Шкала соціального благополуччя» К. Кіз (адаптація Четверик-Бурчак А.Г.), а також з використанням анкети для виявлення впливу військового конфлікту на сьогодення молодих людей.

3.2 Аналіз емпіричного дослідження

На початку дослідження респондентам було запропонована анкета (текст анкети представлений у додатку Б). Використання анкети на початку дослідження було обрано з метою отримання об'єктивної та структурованої інформації про вплив військового конфлікту на сучасне життя молодих людей. Цей метод дозволяє збирати кількісні та якісні дані для аналізу, забезпечуючи швидкий та ефективний збір інформації від широкого спектру учасників дослідження. Цей підхід дозволяє глибше вивчити різні аспекти впливу війни, включаючи психологічне благополуччя та соціальну адаптацію молоді.

За результатами анкетування було виявлено, як ми бачимо на рисунку 3.1, що більше половини досліджуваних відчуває зараз себе у безпеці. Факт, що більше половини досліджуваних відзначають, що вони зараз відчувають себе у безпеці, може свідчити про позитивний розвиток ситуації. Це може бути результатом зменшення рівня загрози для тих, хто перебуває за кордоном та не знаходиться у межах активних бойових дій або ефективної соціальної адаптації. Важливо врахувати, що почуття безпеки є суб'єктивним, і вони можуть відображати як реальні зміни в обстановці, так і психологічні механізми подолання стресу. Також можливо, що наявність соціальної або психологічної підтримки грає важливу роль у відчутті безпеки серед досліджуваних.

Чи відчуваєте ви себе зараз у безпеці?

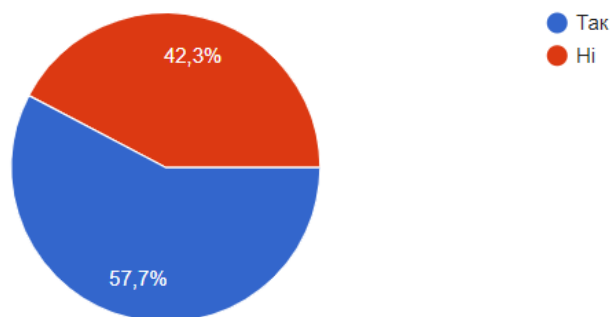

Рисунок 3.1. – Відсоткова доля респондентів з різними рівнями відчуття безпеки.

Але, не дивлячись на це, все ж 42 % досліджуваних зазначають, що відчуваються у небезпеці, це може бути пов'язане з перебуванням у межах України під час воєнного конфлікту, адже вибірка складалася із

двох груп – 30 осіб, що перебувають на території країни під час воєнних дій, а також 30 осіб, що були вимушені мігрувати закордон.

Також у ході анкетування було виявлено, що майже 79% досліджуваних зазнали проблеми з процесом адаптації до нових умов після початку повномасштабних військових дій, і лише 21% зазначив відсутність таких труднощів (див. рисунок 3.2) . Проблеми під час адаптації до нових умов після початку повномасштабних військових дій свідчать про зміни в соціальному, економічному та психологічному вимірах, які можуть призводити до виникнення труднощів у встановленні нового порядку, забезпеченні основних потреб, а також в сфері міжособистісних відносин та соціальної інтеграції. Спричинені втратами, стресом та нестабільністю умови можуть викликати психологічний дискомфорт і ускладнювати процес адаптації до нової реальності. Також, вибування зі звичного середовища може впливати на відчуття приналежності та самоідентифікації.

Чи зазнавали ви труднощів під час адаптації до нових умов після
24.02.2022?

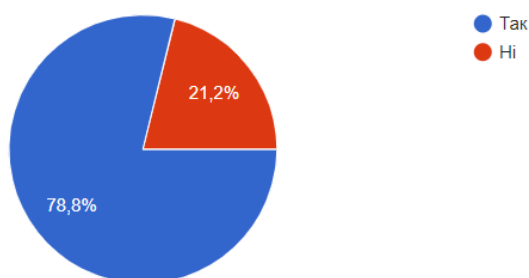

Рисунок 3.2. – Відсоткова доля респондентів з різним рівнем зазнавання труднощів під час процесу адаптації.

На рисунку 3.3 ми також можемо бачити відсоток людей, що зазначили позитивні відповіді на запитання, що стосуються змін у різних аспектах життя та потребують пристосування, таких як : перебування тривалий час у місцях активних бойових дій, наявність задіяного близького оточення у ході бойових дій, втрата житла або роботи.

Рисунок 3.3. Відсоткова кількість респондентів, що позитивно відповіла на питання стосовно різних аспектів життя та їх зміну після повномасштабного вторгнення.

Тривале перебування у місцях активних бойових дій, наявність задіяного близького оточення, а також втрата житла чи роботи під час війни можуть суттєво впливати на психологічне благополуччя та соціальну адаптацію молоді. На фоні постійної загрози та стресового середовища тривале перебування у зоні конфлікту може призводити до розвитку психологічних проблем, таких як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), тривога та депресія.

Наявність задіяного близького оточення може збільшити навантаження на молодих людей, оскільки вони стають свідками або учасниками подій, що може викликати емоційне перевантаження та погіршення психічного стану.

Втрата житла чи роботи внаслідок війни порушує стабільність та звичний порядок життя. Це може викликати почуття безпорадності та втрати контролю, що впливає на психологічний стан та може втручатися у здатність особи адаптуватися до нових умов.

3.3. Дослідження психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді в умовах війни

Для дослідження психологічного благополуччя респондентам було запропоновано пройти методику опитувальник «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф (адаптація Карсканова С.В.), результати тесту (див. Додаток В) представлені у вигляді сирих балів.

З рисунку 3.4 видно, що у 28% респондентів діагностовано високий рівень психологічного благополуччя, у 47% – середній рівень

психологічного благополуччя, та у 25% – низький рівень психологічного благополуччя. Встановлено, що більшість досліджуваних мають середній рівень психологічного благополуччя. Переважаючий середній рівень психологічного благополуччя серед досліджуваних може свідчити про деяку стабільність або компроміс у психічному стані респондентів. Це може вказувати на те, що багато з них можуть ефективно впоратися з викликами та стресом, пов'язаним із військовим конфліктом, із здатністю зберігати певний рівень емоційної стійкості. З іншого боку, такий рівень може також свідчити про те, що досліджувані можуть ще знаходитися в процесі адаптації чи взаємодії з навколишнім середовищем. Середній показник може відображати баланс між позитивними та негативними аспектами їхнього життя, і вони можуть активно шукати стратегії подолання труднощів.

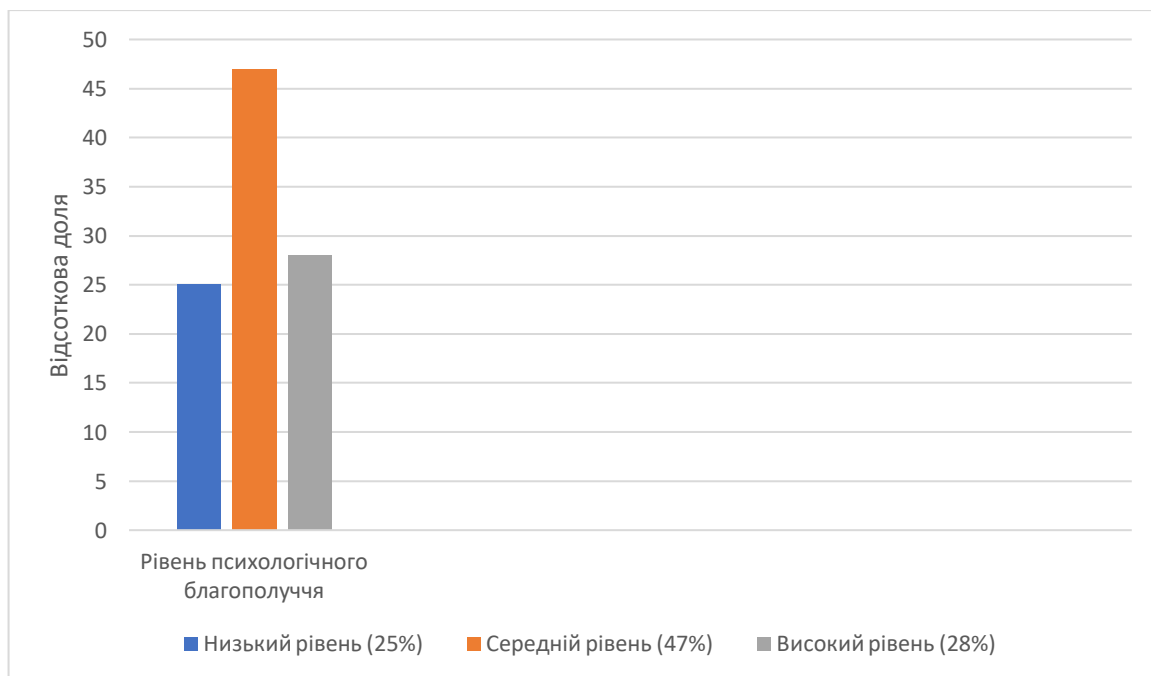

Рисунок 3.4. – Відсоткова доля респондентів з різними рівнями психологічного благополуччя.

Для дослідження соціальної адаптації нашим досліджуваним також було запропоновано пройти методику дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерса - Р. Даймонда, опитувальник «Шкала соціального благополуччя» К. Кіз (адаптація Четверик-Бурчак А.Г.). Результати проходження методик представлені у вигляді сирих балів (див. Додаток В).

Аналізуючи результати було виявлено, що у 75% досліджуваних за шкалою «Адаптивність» (методика дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерса - Р. Даймонда) переважають середні показники, а також 25% респондентів мають низькі показники за цією шкалою. Більшість досліджуваних мають середні показники адаптивності, що може вказувати на здатність до певного рівня адаптації та пристосування до змін у соціальному та психологічному середовищі. Важливим чинником є стресовий вплив військових подій на психіку людей. Сприйняття небезпеки може впливати на важливі аспекти адаптації, такі як взаємодія з оточуючими та здатність знаходити конструктивні рішення. Важливо враховувати соціокультурний контекст, так як військові події часто призводять до розривів у звичайному соціальному житті, втрати стабільності та зниження рівня довіри до оточуючих. Це може впливати на формування внутрішнього світу особистості та здатність адаптуватися до нових умов.

Особи можуть мати різний рівень резиліентності, психологічної стійкості та здатності до переборення труднощів. Низька соціальна адаптивність може бути пов'язана з недостатніми особистісними ресурсами для ефективного впорядкування зі стресом та труднощами. Так як, до досліджуваної вибірки входили і респонденти, що

перебувають у межах України на даний момент, і ті, що перебувають закордоном, то досліджувані, що залишилися в межах України, можуть показувати рівень середньої адаптивності через можливості соціальної підтримки або збереження стабільності в рідному середовищі. Але все ж вплив військових подій є досить потужним, особливо на осіб, що з початку і до цього моменту повномасштабного вторгнення перебувають у межах країни, труднощі пов'язані з постійним відчуттям небезпеки за себе або своїх рідних, звуки вибухів, повітряні тривоги, постійне перебування у інфопросторі, що наповнене негативними новинами заважає можливості адаптуватися на високому рівні до нових реалій існування .

З іншого боку, група, яка змушена тимчасово покинути країну, може виявити різницю у рівнях адаптивності через новий культурний, соціальний та мовний контекст, який може впливати на їхню спроможність ефективно адаптуватися на високому рівні.

3.4. Дослідження взаємозв'язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді в умовах війни

Для виявлення закономірностей взаємозв'язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації серед представників нашої вибірки було проведено кореляційне дослідження. Було порівняно результати двох методик всієї вибірки (опитувальник «Шкали

психологічного благополуччя» К. Ріфф (адаптація Карсканова С.В.), методика дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерса - Р. Даймонда) за коефіцієнтом r - лінійної кореляції Пірсона. Результати кореляційного порівняння наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Результати аналізу кореляційних зв'язків (за коефіцієнтом r – лінійної кореляції Пірсона) між показниками параметрів соціальної адаптації та психологічного благополуччя

Шкали методик	Позитивні відносини	Автономія	Управління середовищем	Особистісний ріст	Цілі в житті	Самоприйняття	Психологічне благополуччя
Адаптація			0.291*			0.267*	0.391**
Прийняття інших					0.273*		
Інтернальність							
Самоприйняття							
Емоційна							

комфорт ність							
Прагнен ня до домінува ння							

Примітки: *статистично значущі розбіжності на рівні $p \leq 0,05$

**статистично значущі розбіжності на рівні $p \leq 0,01$

Виходячи із результатів було виявлено суттєвий зав'язок між шкалою «Загальним рівень психологічного благополуччя» та показником «Адаптація» ($0,391^{**}$, $p \leq 0,01$). Ці результати свідчать про статистично значущий позитивний зв'язок між цими двома змінними. Виходячи з цього, можемо припуститися думки, що люди, які виявляють вищий рівень психологічного благополуччя, також схильні до кращої адаптації в умовах військового конфлікту або під час перебування закордоном і навпаки. Значення $p \leq 0,01$ свідчать про те, що ймовірність того, що цей зв'язок випадковий, дуже мала (менше 1%), що робить його статистично значущим.

Такий результат дозволяє нам вважати цей зв'язок достатньо надійним. Згідно з наведеною інформацією у теоретичному розділі, ми можемо припуститися думки, що особи з вищим рівнем соціальної адаптації можуть мати більше внутрішніх ресурсів для ефективної адаптації та кращого справляння з труднощами, що сприяє високому рівню психологічного благополуччя. Їхня позитивна перцепція ситуацій та оптимістичний погляд на майбутнє можуть стимулювати до активної адаптації та пошуку конструктивних рішень.

Такий зв'язок може вказувати на важливість змоги ефективно адаптуватися до стресових ситуацій на стабільний рівень

психологічного благополуччя в таких умовах, як військовий конфлікт чи перебування закордоном, що підтверджує нашу емпіричну гіпотезу – чим вище рівень психологічного благополуччя, тим вище рівень соціальної адаптації. Проте важливо зазначити, що кореляційний зв'язок не визначає напрямок взаємозв'язку. Тобто, хоча є статистично значущий зв'язок між соціальною адаптацією і рівнем психологічного благополуччя, ми не можемо визначити, чи саме покращення соціальної адаптації призводить до збільшення психологічного благополуччя, чи, можливо, навпаки.

Також було виявлено кореляційний зв'язок між іншими компонентами психологічного благополуччя та соціальної адаптації такими як: «Прийняття інших» з «Цілями у житті» ($0,273^*$, $p \leq 0,05$) , «Адаптація» та «Самоприйняття» ($0,267^*$, $p \leq 0,05$), «Адаптація» та «Управління середовищем» ($0,291^*$, $p \leq 0,05$) . Це означає, що особи, які виявляють вищий рівень прийняття інших та мають чіткі цілі у житті, схильні також до вищого рівня самоприйняття. Ця залежність може бути інтерпретована як певна внутрішня гармонія та збалансованість психологічного стану осіб, що може сприяти їхній ефективній соціальній адаптації. Наприклад, особа може бути відкритою до спілкування та співпраці з іншими, мати чіткі цілі та плани для майбутнього, а також ефективно керувати своїм емоційним станом.

Ця гармонія внутрішніх аспектів психологічного благополуччя може сприяти успішній адаптації в умовах війни, допомагаючи особі зберігати психологічну стійкість та здатність ефективно функціонувати в складних умовах.

У випадку осіб, які залишилися в Україні можливе виникнення високого рівня стресу через бойові дії, але тим не менше деякі з них

виявляють високий рівень психологічного благополуччя та успішну соціальну адаптацію. Це може свідчити про важливість внутрішніх ресурсів та стратегій саморегуляції в умовах стресових подій.

З іншого боку, особи, які вимушено емігрували, можуть стикатися з викликами нового середовища та культурних змін, що також може вплинути на їхнє психологічне благополуччя та адаптацію. Тут важливо розглядати взаємодію між внутрішніми факторами (наприклад, рівень самоприйняття) та зовнішніми факторами (соціальна підтримка, управління середовищем).

Виявлені кореляції між компонентами психологічного благополуччя та соціальною адаптацією, можуть вказувати на важливі взаємозв'язки між різними аспектами психічного здоров'я та здатністю адаптуватися до соціального середовища. Таким чином ми можемо говорити, що наша концептуальна гіпотеза про наявність певного взаємозв'язку рівня соціальної адаптації з рівнем психологічного благополуччя також знайшла підтвердження у ході нашого дослідження.

Також для дослідження соціальної адаптації респондентам надавалася методика опитувальник «Шкала соціального благополуччя» К. Кіз (адаптація Четверик-Бурчак А.Г.). Результати проходження методики представлені у сирих балах (див. Додаток Б). Для обчислення кореляційного зв'язку з загальним рівнем психологічного благополуччя було застосовано саме шкалу «Соціальна інтеграція», адже, як було зазначено у теоретичному розділі нашої роботи, соціальну інтеграцію та соціальну адаптацію можна розглядати як взаємопов'язані концепції, які вказують на процес взаємодії людини з оточуючим соціальним середовищем. Соціальна

інтеграція означає включення особи в соціальне оточення через участь у різних групах та взаємодію з іншими членами суспільства. З іншого боку, соціальна адаптація вказує на процес навчання та зміни соціальних навичок, звичок і поведінки для ефективної взаємодії у конкретному соціальному середовищі. Отже, соціальна інтеграція може розглядатися як результат успішної соціальної адаптації, де людина стає активною частиною соціального оточення та взаємодіє з ним на високому рівні, включаючи участь у різних сферах суспільства.

Результати аналізу кореляційних зв'язків (за коефіцієнтом r – лінійної кореляції Пірсона) між загальним показником психологічного благополуччя (опитувальник «Шкали психологічного благополуччя»

К. Ріфф (адаптація Карсканова С.В.)) та шкали «Соціальна інтеграція» (опитувальник «Шкала соціального благополуччя» К. Кіз (адаптація Четверик-Бурчак А.Г.))

Досліджувані, що перебувають в Україні

	Психологічне благополуччя	
Соціальна інтеграція	0.106	

Досліджувані, що перебувають закордоном

	Психологічне благополуччя	
Соціальна інтеграція	0.407	

Примітки: **статистично значущі розбіжності на рівні $p \leq 0,01$

За результатами кореляційного аналізу, у першій групі – ті хто перебувають у межах України не було виявлено значущого зв'язку. Відсутність зв'язку між соціальною інтеграцією та психологічним благополуччям у досліджуваних, які перебувають у межах України, може бути пояснена рядом факторів. Соціокультурний контекст в умовах військового конфлікту та нестабільної ситуації може призводити до того, що традиційні підходи до соціальної інтеграції втрачають свій прямий позитивний вплив на психологічне благополуччя. Стрес та травматичні події, що випливають з умов війни, можуть перевищувати можливі користі від соціальної інтеграції, особливо при відсутності ефективних механізмів підтримки. Також, системні виклики, такі як економічні труднощі та обмежений доступ до освіти та здоров'я, можуть переважити позитивний вплив соціальної інтеграції.

У другій групі, яка складається з осіб, що перебувають закордоном у зв'язку з військовим конфліктом, виявлено цікавий та значущий результат у взаємозв'язку між шкалами «Соціальна інтеграція» та «Загальний рівень психологічного благополуччя» ($0,407^*$, $p \leq 0,01$). Що свідчить про те, що особи, які відзначаються вищим рівнем соціальної інтеграції за визначеною методологією, також мають більший загальний рівень психологічного благополуччя.

Цей результат може мати кілька інтерпретацій. По-перше, високий рівень соціальної інтеграції може допомагати зменшити відчуття відокремленості та підвищити підтримку з боку оточення, що, в свою чергу, може позитивно впливати на психологічне благополуччя. По-друге, спілкування та взаємодія з іншими у новому соціальному

середовищі може створювати позитивні досвіди та можливості для самовираження, що сприяє психічному здоров'ю.

Отже, виявлений кореляційний зв'язок свідчить про те, що у тих, хто перебуває закордоном через військовий конфлікт, інтеграція в нове соціальне середовище пов'язана із підвищенням рівня психологічного благополуччя. Це може вказувати на важливість соціальної підтримки та взаємодії у процесі адаптації до нових умов, особливо в умовах військових та міжнародних конфліктів.

Виходячи з інформації, наведеної вище та у теоретичному розділі щодо розуміння соціальної інтеграції як результату успішної соціальної адаптації, ми можемо припуститися думки, що даний кореляційний зв'язок також частково підтверджує нашу емпіричну гіпотезу – чим вище рівень психологічного благополуччя, тим вище рівень соціальної адаптації.

Для порівняння виявленого взаємозв'язку між показниками у обох груп (30 осіб, що перебувають на території України у момент повномасштабного вторгнення та 30 осіб, що знаходяться закордоном нами було обрано порівняльний t-критерій Стюдента (див. таблиця 3.4).

Таблиця 3.4

Порівняння груп за t-критерієм Стюдента

	Критерій
Шкала «Адаптація»	темп. = - 6.460**

Шкала «Загальний рівень психологічного благополуччя	темп. = - 3.285**
---	-------------------

Примітка: *Відмінності між результатами 1 і 2 груп статистично значущі при $p \leq 0,01$

Результати порівняння двох груп за т-критерієм Стюдента свідчать про статистично значущі відмінності у показнику "Адаптація" (темп. = -6.460* $p \leq 0,01$) між особами, що перебувають у межах України під час повномасштабного вторгнення та тими, що знаходяться за кордоном.

Від'ємне значення t-статистики вказує на те, що середній рівень адаптації осіб, які перебувають у межах України, є значно меншою порівняно з тими, хто перебуває за кордоном. Статистично значущі відмінності у рівнях адаптації між особами, які залишились на території воюючої країни та тими, що іммігрували за кордон, можуть бути пояснені різним впливом стресових чинників та адаптаційних стратегій в обох групах.

У воюючій країні особи можуть стикатися з непередбачуваною загрозою, постійним страхом, невизначеністю щодо майбутнього, як вже було зазначено вище, у ході анкетування ми виявили, що 17% вибірки тривалий час перебували у місцях активних бойових дій, а також 60% мають близьких задіяних у воєнних діях (або самі задіяні) на даний момент. Такі фактори можуть значно впливати на їхню психічну стійкість та здатність адаптуватися до змін. Психологічний стрес, пов'язаний з воєнною обстановкою, може призводити до зниження рівня самооцінки, погіршення емоційного стану та зменшення здатності ефективно впоратися з труднощами.

У той же час, переміщені особи за кордоном можуть відчувати стрес внаслідок втрати рідного оточення, культурного шоку та пошуку

нового ідентичного контексту. Проте, сам факт імміграції може свідчити про їхній високий рівень адаптаційної готовності та здатність знаходити позитивні аспекти у нових умовах.

Таким чином, різниця у рівнях адаптації може виникнути через специфічний вплив психологічних факторів, таких як стресові умови воєнного конфлікту та вищий рівень готовності іммігрантів адаптуватися до нового середовища.

Також результати порівняння свідчать про статистично значущі відмінності у психологічному благополуччі (темп. = -3.365* $p \leq 0,01$) між двома групами.

У контексті психологічного благополуччя можна вважати, що група осіб, яка перебуває у межах України під час повномасштабного вторгнення, як вже було зазначено, може стикатися з інтенсивним стресом, тривогою та нестабільністю через військову ситуацію. Це може впливати на їхні емоційний стан та загальний рівень психологічного благополуччя.

У той же час, особи, які перебувають закордоном, можуть мати більше можливостей для уникнення напруги та стресу, що може позитивно позначитися на їхньому психологічному стані. Еміграція може вважатися певною формою захисту від стресу та сприяти створенню стабільного середовища для особистого розвитку.

Отже, результати дослідження вказують на те, що вплив воєнної ситуації на осіб, що залишились в межах України, може мати помітний ефект на їхнє психологічне благополуччя та соціальну адаптацію порівняно з тими, хто перебуває закордоном.

Висновки до третього розділу :

Отже, відповідно до теоретичних положень нами було обґрунтовано та реалізоване емпіричне дослідження направлене на встановлення закономірностей та основних характеристик взаємозв'язку між соціальною адаптацією та феноменом психологічного благополуччя. Військовий конфлікт, як виявлено, є ключовим чинником, який формує та визначає життя молоді, зокрема тих, хто проживає на території, де відбуваються активні воєнні дії. Цей вплив охоплює різноманітні сфери їхнього існування та визначає подальшу траєкторію їхнього розвитку.

Фізичні труднощі, що виникають внаслідок військового конфлікту, включають загрозу для особистої безпеки, можливість втрати житла та роботи. Це створює серйозні виклики для молоді, особливо тих, хто є основними учасниками цих конфліктів. Економічні труднощі, пов'язані з втратою робіт та зруйнованим економічним середовищем, можуть впливати на можливості молоді отримати освіту та розвиватися професійно. Втрата економічних можливостей може мати довгостроковий ефект на їхні перспективи в майбутньому. Психологічний вплив військового конфлікту може бути особливо значущим. Спостереження страхів, тривог та травматичних переживань можуть призвести до труднощів у встановленні нормальних відносин, адаптації до нових умов, та негативно позначитися на психічному здоров'ї молоді.

Отримані емпіричні дані було проаналізовано та виявлено, що між компонентами соціальної адаптації та психологічного благополуччя респондентів існує значущий зв'язок. Дані результати дають нам змогу підтвердити нашу висунуту емпіричну гіпотезу.

Також було виявлено значущий кореляційний зв'язок між шкалою «Соціальна інтеграція» (опитувальник «Шкала соціального благополуччя» К. Кіз (адаптація Четверик-Бурчак А.Г.) у однієї з двох груп досліджуваних, та загальним рівнем психологічного благополуччя ($0,407^*$, $p \leq 0,01$), що може також виступати частковим підтвердженням нашої емпіричної гіпотези.

Також було виявлено кореляційний зв'язок між іншими компонентами психологічного благополуччя та соціальної адаптації такими як: «Прийняття інших» з «Цілями у житті» ($0,273^*$, $p \leq 0,05$), «Адаптація» та «Самоприйняття» ($0,267^*$, $p \leq 0,05$), «Адаптація» та «Управління середовищем» ($0,291^*$, $p \leq 0,05$). Це свідчить про те, що особи, які демонструють вищий рівень прийняття інших, мають більш чітко сформульовані життєві цілі, а також, що успішна адаптація до змін пов'язана із позитивним ставленням особистості до себе та власної ідентичності. Позитивний зв'язок між "Адаптацією" та "Управлінням середовищем" ($0,291$, $p \leq 0,05$) підкреслює важливість адаптаційних навичок у вирішенні та контролі над змінами в оточуючому середовищі.

Узагальнюючи, результати свідчать про важливість взаємодії між міжособистісними відносинами, самоприйняттям та життєвими цілями для досягнення психологічного благополуччя та ефективної соціальної адаптації під час військового конфлікту, незалежно від того, чи знаходишся ти в межах країни, чи в іншій частині світу.

За результатами порівняльного аналізу показників рівня адаптації та загального рівня психологічного благополуччя виявлено існування суттєвих психологічних відмінностей між групою осіб, що

перебуває в Україні під час повномасштабного вторгнення, та групою, яка була вимушена емігрувати закордон.

Виявлений вищий рівень адаптації та психологічного благополуччя в групі переміщених осіб може бути пояснений їхньою здатністю ефективно адаптуватися до нових умов та знаходити позитивні аспекти тимчасового переїзду.

Переміщення закордон може стати ресурсом для зміни життєвого стилю та переосмислення цілей, що впливає на їхнє психологічне благополуччя.

З зазначеної вище інформації ми можемо зробити висновок, що наша концептуальна гіпотеза про взаємозв'язок параметрів соціальної адаптації та психологічного благополуччя також має підтвердження

ВИСНОВКИ

У роботі наведено теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження особливостей взаємозв'язку соціальної адаптації особистості з рівнем її психологічного благополуччя. Систематизовано наукові погляди до вивчення даної проблеми та поглиблено теоретичні уявлення щодо змісту, структури та особливостей соціальної адаптації та психологічного благополуччя особистості.

1. Соціальна адаптація визначається як здатність особи вдало пристосовуватися до вимог, стандартів та цінностей соціального оточення, забезпечуючи успішне взаємодію з навколишнім середовищем. Цей процес може відбуватися на різних рівнях, таких як сім'я, школа, робочий колектив, спільнота або суспільство в цілому, кожне з яких має власні унікальні соціальні стандарти та очікування. Дослідники розглядають соціальну адаптацію з різних позицій, таких як пристосування до умов соціального оточення, психоаналітичні підходи, які розглядають внутрішні конфлікти та зовнішні вимоги, а також системний підхід, що розглядає особистість як частину ширшої соціальної системи. Прихильники кожного поділяють думку, що соціальна адаптація передбачає успішну інтеграцію особистості у її соціальне оточення з можливістю ефективної взаємодії. Дослідженням феномену соціальної адаптації займалися такі вчені як : К. Андросович, М. Блажківський, О. Безпалко, Ж.Піаже, Г. Ауберт, тощо.

У сучасній психологічній парадигмі вдалося встановити, що психологічне благополуччя розглядається як певний стан рівноваги, який проявляється у постійній взаємодії позитивного та негативного

спектрів. Основний зміст цього поняття полягає в тому, що особистість самостійно оцінює задоволеність своїм життям і має емоційне сприйняття себе. У фокусі дослідження феномену психологічного благополуччя знаходяться потреби та цінності особистості, їх усвідомлення та емоційний стан, викликаний результатами діяльності для задоволення цих потреб та цінностей. Встановлено, що соціальна адаптація виступає важливим чинником, який впливає на психологічне благополуччя особистості під час воєнного конфлікту. Розкриттям поняття концепції і моделі психологічного благополуччя у своїх роботах займалися Н. Бредберн, Е. Дінер, К.Ріфф, Р. Ріан, В. Гришко, Б. Пахоль, , С. Карсканова, М. Варій, Е. Дісі, К. Фредерік, Гуляєва О.В., Поліванова О.Є., Павленко Г.В., тощо. Дослідженням взаємозв'язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації займалися О. Мельник, С. Лукомська, О. Котух, Губіна А., Кушнікова С., Загарійчук О, тощо.

Відповідно до зазначених теоретичних положень і завдань роботи нами було обґрунтовано та реалізовано емпіричне дослідження.

2. У ході дослідження психологічного благополуччя молоді в умовах війни було виявлено, що у більшості респондентів (47%) було діагностовано середній рівень психологічного благополуччя, менша кількість досліджуваних показала високі та низькі результати (28% та 25%). Це свідчить про певну стабільність у психологічному стані респондентів. Можемо припуститися думки, що більшість з наших досліджуваних осіб мають змогу ефективно справлятися з викликами та стресом, пов'язаними з військовим конфліктом, із здатністю зберігати певний рівень емоційної стійкості. Переважання середнього показника в отриманих результатах дослідження може трактуватися як

баланс між позитивними та негативними аспектами життя досліджуваних осіб та їх активний пошук стратегій подолання труднощів.

3. Під час дослідження соціальної адаптації молоді в умовах війни також було виявлено переважання середнього показника адаптивності досліджуваних осіб (75%) та меншість опитуваних продемонструвала низькі результати (25%). Це свідчить про різноманіття реакцій та рівнів адаптації молоді, яка переживає військовий конфлікт. Через потужний вплив військових подій, відчуття небезпеки за себе та своє оточення, вибухи, повітряні тривоги, постійні негативні новини у інфопросторі та невизначеність майбутнього, особи вимушені адаптуватися до зовсім нових реалій життя, що є досить складним для психіки. Можливо тому, серед отриманих результатів ми не виявили респондентів з високим рівнем соціальної адаптації.
4. При аналізі отриманих результатів вдалося підтвердити як нашу емпіричну, так і концептуальну гіпотези. Було виявлено значущий кореляційний зв'язок між показниками адаптації та загальний рівень психологічного благополуччя. Виходячи з цього, можемо припуститися думки, що люди, які виявляють вищий рівень соціальної адаптації також схильні до вищого рівня психологічного благополуччя в умовах військового конфлікту або під час перебування закордоном і навпаки. Їхня позитивна перцепція ситуацій та оптимістичний погляд на майбутнє можуть стимулювати до активної адаптації та пошуку конструктивних рішень. Такий зв'язок може вказувати на важливість стабільного рівня психологічного благополуччя для здатності ефективно адаптуватися до стресових ситуацій, таких як військовий конфлікт чи перебування закордоном, що підтверджує нашу емпіричну

гіпотезу – чим вище рівень психологічного благополуччя, тим вище рівень соціальної адаптації. Але, так як кореляційний зв'язок не визначає напрямок взаємозв'язку, то ми зазначаємо що, хоча є статистично значущий зв'язок між соціальною адаптацією і рівнем психологічного благополуччя, ми не можемо визначити, чи саме покращення соціальної адаптації призводить до збільшення психологічного благополуччя, чи, можливо, навпаки, адже не було проведено регресійного аналізу для виявлення оцінки цього взаємозв'язку.

Також у ході аналізу результатів дослідження було виявлено тісний кореляційний зв'язок між компонентами психологічного благополуччя та соціальної адаптації, такими як: «Прийняття інших» з «Цілями у житті», «Адаптація» та «Самоприйняття», «Адаптація» та «Управління середовищем». Це підтверджує, що взаємодія між різними аспектами соціальної адаптації та психологічного благополуччя вказує на їхню важливість для повного та збалансованого розвитку особистості під час воєнного конфлікту, а також повністю підтверджує нашу концептуальну гіпотезу про те, що між такими показниками як рівень соціальної адаптації особистості та рівень її психологічного благополуччя є певний взаємозв'язок.

Порівняльний аналіз результатів емпіричного дослідження двох груп виявив, що існує значуща різниця в психологічних аспектах між групою людей, які перебувають в Україні під час повномасштабного вторгнення, та тими, що змушені були емігрувати за кордон. Виявлений вищий рівень адаптації та психологічного благополуччя в групі емігрантів може пояснюватися їхньою здатністю ефективно пристосовуватися до нових умов та виявляти позитивні аспекти в

процесі переміщення. Переселення закордон може функціонувати як ресурс для зміни життєвого стилю та переосмислення життєвих цілей, що сприяє покращенню їхнього психологічного благополуччя.

У сферах **практичного застосування** дане дослідження може бути використане у розробці та вдосконаленні програм та інтервенцій для молоді, яка пережила воєнний конфлікт. Розуміння того, як різні фактори впливають на психологічне благополуччя та соціальну адаптацію, дозволяє розробляти та налаштовувати програми психологічної підтримки для молоді, яка пережила воєнний конфлікт. Це може включати індивідуальні чи групові сесії психотерапії, терапевтичні та тренінгові програми

Узагальнюючи, це дослідження може слугувати підґрунтям для розробки інтегрованих підходів та програм, спрямованих на покращення якості життя та соціальної адаптації молоді, яка пережила воєнний конфлікт.

Список використаної літератури:

1. Абдуллаєва Ш. Ю. Позитивна установка як внутрішня позиція . *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Психологія*. 2017. № 62. С. 8-11.
2. Андросович К. А. Феномен соціальної адаптації як предмет наукового аналізу. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2016. №3. С. 20-24.
3. Блинова, О. Є. Психологічні чинники стресу акультурації мігрантів. *Науково-практичний журнал Південного наукового Центру НАПН України*. 2010. № 3. С. 12-16.
4. Боярин Л. В. Теоретичний аналіз вивчення проблеми соціальної адаптації у психологічній літературі. *Теоретичні приклади і проблеми психології*. 2013. № 3(32). С.54-60.
5. Волошин С. М. Особливості змісту соціально-психологічної адаптації внутрішньо переміщених осіб до нового соціального середовища. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2019. № 9. С. 73–76.
6. Галецька І. І. Самоефективність у структурі соціально-психологічної адаптації. *Вісник Львівського університету. Філософські науки*. Львів, 2003. №5. С. 433–442.
7. Гришко В. В. Поняття феномену психологічного благополуччя та його зв'язок з самоствердженням. *Ракурси психологічного благополуччя особистості: зб. тез доп. всеукр. наук.-практ. сем. (м. Ніжин, 9 червня 2017 р.)*. Ніжин, 2017. С. 47–49.

8. Губіна А. М., Кушнікова С. В., Загарійчук О. В.. *Журнал «Перспективи та інновації науки»(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)* №11(16), 2022. С. 292- 301
9. Гуляєва О. В., Поліванова О. Є. До проблеми визначення психологічного змісту поняття «психологічного благополуччя». *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Психологія.* 2015. № 1150. С. 34 – 39.
10. Давидова О. А. Словник іншомовних слів. Тернопіль : Вид-во Підручники і посібники, 2010. 430 с.
11. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. Сімферополь, 2013. 536 с.
12. Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ : Вид-во Педагогічна думка. 2016. 219 с.
13. Злобіна О. Г. Проблеми національної безпеки суспільства в особистісному вимірі. Криза в Україні: зони ураження. Погляд соціологів. Київ : ТОВ “Друкарня “Бізнесполіграф”, 2010. 116с.
14. Камбур А. В. Соціальна адаптація особистості в суспільстві перехідного типу : автореф. дис. ... канд. соц. наук: 22.00.04 / Спеціальні та галузеві соціології. Запоріжжя, 2007. 12 с.
15. Карсканова С. В. Опитувальник «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф: процес та результати адаптації : Практична психологія та соціальна робота. 2011. Т. 1. С. 1-9.
16. Кашлюк Ю. І. Основні чинники, які впливають на психологічне благополуччя особистості. *Проблеми сучасної психології.* 2016. № 34. С. 170–186.

17. Котух О. В. Проблема особистісної свободи особистості. *Nowoczesna nauka: teoria i praktyka: Mater. IV Międz. Konf. Nauk.-Prakt.* (м. Варшава, 8 квітня 2020 р.). Варшава, 2020. С. 86–88
18. Котух О. В. Психологічне благополуччя внутрішньо переміщеної особи : адаптація та інтеграція в нову громаду. *Науковий вісник ХДУ. «Психологічні науки»*, 2023 – №1. С. 56-61
19. Литовченко О. В. Соціальна адаптація дитини. *Шкільний світ*. 2006. № 48. С. 7-8.
20. М. В. Лемак, В. Ю. Петрище Методичне видання Психологу для роботи. Діагностичні методики. / Ужгород Вид-во Олександри Гаркуші, 2012. 616 с.
21. Максименко Ю. Б., Морозова-Йоханнессен О. В. Психологічні особливості особистісних змін переселенців в умовах іншої країни (на прикладі Норвегії). *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 69(5). С. 90–97.
22. Мельник О .В., Лукомська С. О. Психологічне благополуччя як чинник соціальної адаптації учасників АТО. *Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. Київ–Ніжин : Видавництво «ПП Лисенко М.М.», 2018. – С.233-242.
23. Осетрова О. О. Психоаналітичний аспект дослідження феномену соціальної адаптації. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика науково-методичний журнал*. Київ, 2015. № 1–4. С.142–150 (142)
24. Павленко Г. В. Ресурси досягнення психологічного благополуччя. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2019. - № 2. - С. 286- 296
25. Пахоль Б. Є. Суб'єктивне та психологічне благополуччя: сучасні і класичні підходи, методи та чинники. *Український психологічний журнал*. 2017. № 1(3). С. 80–104.

26. Педоренко В. М. Особливості психоемоційного стану переселенців в умовах іншої країни (на прикладі Німеччини). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Психологія*. 2023. № 5. С. 5–10
27. Перепечіна Н. М. Психологічна характеристика адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ. *Практична психологія та соціальна робота*. 2013. № 8. С.61-65
28. Рибак В. А. Особливості процесу соціально психологічної адаптації першокурсників з особливими потребами. *Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*. 2016. Вип. 7. С. 176-180.
29. Сікора Я. Б. Адаптація як об'єкт наукового дослідження: психолого-педагогічний аналіз. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота*. 2022. №2 (51). С. 135-139
30. Титаренко Т. М. Профілактика порушень адаптації молоді до повсякденних стресів і кризових життєвих ситуацій : навч. посіб. / Нац. Акад.. ед.. наук України, Ін-т ед.. та політ. Психології. Київ : Міленіум, 2011. 272 с.
31. Туриніна О. Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.- метод. посіб. / Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. — 206 с.
32. Четверик-Бурчак А. Г. Опис та адаптація опитувальника «Шкала соціального благополуччя» К. Кіза. *Вісник Харківського національного університету. Психологія*. 2014. № 1099. С. 28–33.
33. Шльонська О. О. Розгляд поняття «адаптація» з погляду системного підходу. Актуальні проблеми психології : Консультативна психологія і психотерапія : Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. 2013. Т. 3. Вип. 9 URL : <https://neurocorrection.com.ua/publikatsii/item/75-rozglyad-ponyattya->

- adaptatsiya-z-poglyadu-sistemnogo-pidkhotu (дата звернення 29.07.2023)
34. Bandura A. Self-efficacy: The exercise of control. New York. 1997. 605 p.
 35. Buijs V.L., Jeronimus B.F., Lodder G.M., Steverink N., & de Jonge P. Social needs and happiness: A life course perspective. *Journal of Happiness Studies*. 2021. №22(4), 1953–1978.
 36. Deci E. L., Ryan R. M. The general causality orientations scale: Self-determination in personality. *Journal of Research in Personality*. 1985. – Vol. 19. P. 109-134.
 37. Diener E. Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem . J. of Personality and Social Psychology. URL: <https://ssrn.com/abstract=2162125> (дата звернення 25.07.2023)
 38. Diener E. Subjective well-being. *Psychological Bulletin*. URL : <https://ssrn.com/abstract=2162125> (дата звернення 27.06.2023)
 39. Diener E. Subjective Well-being. *Psychological Bulletin*. 1984. № 95. P. 2–75.
 40. Diener E., Suh E.M., Lucas R.E., Smith H.L. Subjective Well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*. URL: <https://media.rickhanson.net/Papers/SubjectiveWellBeingDiener.pdf> (дата звернення 15.08.2023)
 41. Huliaieva O. The distinctive features of personal well-being of the students with disabilities. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*. 2018. Vol. 25(1). P. 57 – 63.
 42. Rogers K. R., A theory of therapy, personality and interpersonal relationships as developed in the clientcentered framework. URL: https://www.beeleaf.com/wpcontent/uploads/2017/09/rogers_chapter_in_koch-1.pdf (дата звернення 10.09.2023)

43. Ryan R. M. , Edward L. On happiness and human potentials: a review of research on hedonic and eudaimonic well-being. URL: <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141> (дата звернення 13.09.2023)
44. Ryan R. M., Frederick C. On energy, personality, and health: Subjective vitality as a dynamic reflection of well-being. *Journal of Personality*. 1997. Vol. 65. P. 529–565
45. Ryff C. D. Psychological well-being in adult life // *Current Directions in Psychological Science*. URL: <https://doi.org/10.1111/1467-8721.ep10772395> (дата звернення 19.06.2023)
46. Stadnik, A. V., Melnyk, Yu. B., Mykhaylyshyn, U. B., & de Matos, M. G. Peculiarities of the psychological well-being and social adaptation of young students and cadets in wartime conditions. *International Journal of Science Annals*, 2023. Vol 6(1), 22–30.
47. The Structure of Psychological Well-Being. URL: https://www.norc.org/content/dam/norcorg/pdfs/BradburnN_Struc_Psych_Well_Being.pdf (дата звернення 25.08.2023)
48. Tsou, J. Y. Genetic Epistemology and Piaget's Philosophy of Science: Piaget vs. Kuhn on Scientific Progress. *Theory & Psychology*, 2006. № 16(2), С. 203–224. URL : <https://doi.org/10.1177/0959354306062536> (дата звернення 26.07.2023)
49. Variy M. Y. *Zagalna psihologiya. Navchalniy posibnik*. [General psychology]. Kyiv.: Tsentр uchbovoji literatury. 968 s

АНОТАЦІЯ

Язловецька О.І..

Взаємозв'язок психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді в умовах війни.

Спеціальність 053 «Психологія»,

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Харків,
2023.

У кваліфікаційній роботі представлено такі розділи: теоретичні основи поняття соціальної адаптації та психологічного благополуччя особистості, методичні засади дослідження взаємозв'язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді в умовах війни, емпіричне дослідження взаємозв'язку психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді в умовах війни. Встановлено наявність та специфіку взаємозв'язку компонентів соціальної адаптації та психологічного благополуччя молоді в умовах війни та основні характеристики даних компонентів.

Ключові слова: психологічне благополуччя, соціальна адаптація, війна, адаптація, взаємозв'язок, соціальна інтеграція.

Табл. 4, рис. 5, Бібліограф.: 49 найм.

Yazlovetska O.I.

Relationship between psychological well-being and social adaptation of youth in times of war

Specialty 053 "Psychology",

V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, 2023.

The qualification work includes the following sections: theoretical foundations of the concepts of social adaptation and psychological well-being of the individual, methodological principles of investigating the interconnection of psychological well-being and social adaptation of youth in times of war, empirical research on the interconnection of psychological well-being and social adaptation of youth in times of war. The presence and specificity of the interconnection of components of social adaptation and psychological well-being of youth in conditions of war, as well as the main characteristics of these components, are established.

Keywords: psychological well-being, social adaptation, war, adaptation, interconnection, social integration.

Tab. 4, Fig. 5, Bibliography: 49 items.